

ALEXANDRE DEULOFEU

L'HISTORIADOR DEL FUTUR (IV)

. L'exili a Montpeller i Ramon Llull

written by Juli Gutiérrez Deulofeu | 1 de desembre de 2016

L'arribada a Montpeller permet a Deulofeu recuperar la calma perduda durant els darrers mesos. Inicia una nova vida i d'alguna manera intenta seguir el ritme que porten aquells exiliats que ja feia temps que vivien a Montpeller. Per aquesta raó freqüenta els espais on aquests es reunien per fer tertúlia. Ben aviat, de la mateixa manera que li va passar a Madrid a la famosa "Residencia de estudiantes de San Fernando" quan assistia de la mà dels seu gran amic Salvador Dalí a les tertúlies i debats que allí s'efectuaven i que comptaven amb la presència de primeríssimes figures de la cultura del moment, com Buñuel, Lorca o Albertí, va arribar a la conclusió que aquells debats estèrils representaven una pèrdua llastimosa del temps. Per postres quan un dia va trobar-hi un diputat català, força conegut, embriac, va decidir, indignat, no tornar-hi més.

Va ser aleshores quan va anar a trobar al Dr. Pesch de la Facultat de Medicina de Montpeller i aquest li facilita l'entrada a la Biblioteca de la Universitat. D'aquesta manera cada matí a les nou ja tenia el seu lloc reservat a la biblioteca i allà s'hi estava fins al migdia. Sens dubte aquell espai extraordinari esdevingué el lloc perfecte perquè tot el fabulós imaginari deulofeulià anés agafant forma, s'anés estructurant, anés encaixant de manera perfecte per a poder acabar dibuixant, definint la llei que havia d'explicar el passat, el present i sobretot el futur dels pobles.

Facultat de Medicina
de Montpellier. Font:
Juli Gutiérrez
Deulofeu

Allà Deulofeu era capaç d'abstreure's de la terrible realitat que vivia i se submergia en una voràgine de noms, de situacions, de moments històrics que anaven bastint un edifici intel·lectual d'una solidesa indiscutible. La història de la Humanitat s'havia anat conformant a batzegades, i de tant en tant, molt de tant en tant, en diferents llocs del món, en diferents moments de la llarga història humana, despertaven territoris que dotaven a la història de nous arguments, o això semblava. Havia passat a Mesopotàmia, a Egipte, a Grècia. S'aixecaven impressionants civilitzacions que una i altre vegada quedaven ensorrades, empassades per un abisme que semblava definir el fatal destí de la Humanitat. Deulofeu va decidir mirar la història des d'un altra perspectiva i d'aquesta manera va ser capaç de quantificar-la, estudiant les diferents maneres com l'ésser humà havia intentat, sense massa èxit, explicar els perquès del seu pas pel món. I ara què? -es preguntava-. Ara, on som? Responia la civilització occidental, dita també romànica a les mateixes directrius que les altres? Res feia pensar que no fos així. Una altra vegada la mateixa i vella història, una altra vegada la història que es repetia, sense solució de continuïtat els humans repetien els mateixos

errors. A Montpeller, a la biblioteca, les parets semblaven parlar-li. Per tot arreu la passada grandesa catalana es feia present. Un passat tan allunyat, tan ensorrat sota la petja dels imperis que l'havien intentat exterminar. Deulofeu portava temps cercant el bressol de la cultura occidental. Havia seguit el rastre a Itàlia, com deien tants i errats intel·lectuals. Però en els viatges que va fer en època mussoliniana va constatar allò que ja imaginava. A Itàlia no hi havia vestigis de construccions romàniques. A Itàlia es respirava, es tocava, l'herència greco-llatina. Però de romànic res de res, només al nord del país i encara, amb unes dates molt avançades, dels segles XII i XIII. Només a Milà va trobar-hi una església de finals del s. XI, Sant Ambrós. Remenant entre els llibres d'art medieval de la biblioteca va arribar a la conclusió que tots els erudits francesos estaven d'acord en el fet que el romànic apareixia a França després de l'any 1050. Però no n'identificaven el punt d'arrancada. Deulofeu es va entestar a trobar el bressol de la seva cultura, a entendre els seus significats, aquells que la convertien en la darrera de les mirades, en el darrer intent d'explicar la realitat.

La metafísica deulofeuliana el portà a una afirmació sense precedents. Catalunya era la mare de la cultura europea. Europa tota, despertava a una nova realitat quan els avantpassats catalans van decidir il·luminar la matinada del Vell Continent. Tota cultura té un bressol, l'Eufrates i el Tigris, el Nil, les costes de la Jònia. Europa despertava després d'un llarg somni de segles, en un espai, petit, ho feia a ambdós costats dels Pirineus, ho feia poc abans de la gran claror de l'any 1000, ho feia a l'Empordà i al Rosselló, i per extensió Catalunya es convertia aleshores en la primera potència intel·lectual d'una Europa que tot just començava a ser.

Pels volts de l'any 1271 Ramon Llull va trepitjar la catalana ciutat de Montpeller. Una ciutat aleshores amb una extraordinària vitalitat intel·lectual. Tenia tres especialitats universitàries, la més antiga la Facultat de

Medicina. En la seva magnífica biblioteca Llull es va nodrir de coneixements, indispensables, per a bastir una obra insuperable. Forma part d'aquella generació de filòsofs catalans que seran capaços de dotar al pensament europeu d'una personalitat pròpia. Eren capaços de superar l'herència clàssica i crear un món de nous significants medievals que dotaven al període d'una indiscutible autonomia intel·lectual. Avui ja sembla desterrada del tot aquella idea, expressada tan cruelment per Petrarca i abraçada incomprendiblement pels humanistes, que ens presentava l'edat medieval com una època fosca i rebutjable. Avui el pensament medieval se'ns presenta divers, crític, polèmic. Però encara són pocs, els que gosen donar suport a l'afirmació de Deulofeu que el considera la fase més esplendorosa de tot el cicle occidental. Es continua destacant el diàleg amb la filosofia grega, idea que ens porta a la inexplicable claudicació dels humanistes que rebutgen tot el procés intel·lectual, científic, i sobretot original que inicien els pensadors catalans. Quan es parla de filosofia medieval, es citen noms importants, sens dubte com Averroes, Maimònides, Aquino, Ockham. Però ningú recorda a Sant Ramon de Penyafort (1185-1275), que és capaç de plantejar els primers dubtes religiosos quan escriu *Summa de Poenitentia*, en què rebutja la intolerància religiosa i obre les portes de la filosofia occidental. O a Ramon Llull, al qual el seu biògraf, el doctor Pere Villalba, autor de *Ramon Llull essencial*, qualifica de *gegant de la cultura, apòstol del multiculturalisme i de l'entesa entre els pobles*. I poc abans que el proces creador català esgotés el seu doll, a les terres occitanes, apareixia la primera manifestació de l'idealisme filosòfic amb Ramon Sibiuda. Sibiuda (1436), per primera vegada i avançant-se a Descartes, a qui li obre el camí, situa, en el primer pla filosòfic, l'home.

Però vull acabar aquest paper recordant el paper principal de Ramon Llull en la construcció del pensament occidental, quan es compleix el setè centenari de la seva mort. Amb una certa preocupació, sobretot per l'incomprensible silenci que ha acompanyat una data tan assenyalada. Ja he citat al doctor

Pere Villalba, i ara aprofito per a felicitar a l'artista i pensador Alfonso Alzamora que es va entestar, i ho va aconseguir, a expressar plàsticament dos dels grans monuments mentals de Llull: *L'escala de l'enteniment i l'arbre de la ciència*.

L'escala de l'enteniment –explica Alzamora– té vuit esglaons, cada un amb un valor filosòfic concret. Simbolitza un camí de perfecció, amb vuit fases ordenades, classificades, jerarquitzades en ordre ascendent. Una vegada completades («enteses»), amb èxit haurien de dur-nos al coneixement de Déu.

L'escala de l'enteniment. Font www.alfonsoalzamora.com

Audaç objectiu, sens dubte. Llull, pren davant el problema religiós, una actitud netament racionalista. Aspira en el terreny purament lògic a establir una equació perfecta entre els termes fe i raó. L'obsessió constant de Llull fou la unificació de tot el saber humà, que cristal·litzà en *L'arbre de la ciència*. Representa el pas definitiu cap el realisme filosòfic. Exactament igual que en el moment corresponent del cicle filosòfic grec. Ara però vist amb la mirada genuïna i original del pensament occidental, del pensament català. Sens

dubte, Ramon Llull, *aquell que a qui tothom anomena, però ningú coneix, en realitat* -com diu Alzamora- és un dels pares del pensament europeu modern. Els catalans ho desconeixem, com desconeixem el paper de Catalunya en la construcció d'Europa. Curiosament, o potser no tant, el 1957 es va fundar el Raimundus-Lullus-Institut a la Universitat de Freiburg im Breisgau, on encara es continua editant les obres llatines de Ramon Llull.